

ÍNDEX

1. Introducció	pàg. 2
2. Marc Geogràfic	pàg. 3
3. Antecedents	pàg. 4
4. Metodologia	pàg. 8
5. Treballs realitzats	pàg. 9
6. Conclusions	pàg. 11
7. Bibliografia	pàg. 12

Annexes

- Planimetria
- Inventari fotogràfic

1. INTRODUCCIÓ

En aquesta memòria recollim els treballs de control arqueològic de l'obertura d'una rasa de serveis als carrers d'en Quintana 9-11 i Ferran 12-13, del barri Gòtic, al districte de Ciutat Vella, de Barcelona.

L'obra ha estat promoguda per l'empresa Isolux Ingeniería S.A., i realitzada per l'empresa Cayma (Comercial de Canalizaciones y Maquinaria S.L.), amb l'objectiu de passar cablejat de fibra òptica de l'empresa Vodafone.

L'actuació duta a terme, es contempla en el marc d'una Intervenció Arqueològica Preventiva definida en funció de l'interès arqueològic i de l'elevat valor històric de la zona, el Barri del Gòtic, que ofereix una rellevància arqueològica considerable per la possibilitat d'aportar nous elements que permetin aprofundir en el coneixement de l'ocupació urbana de la ciutat.

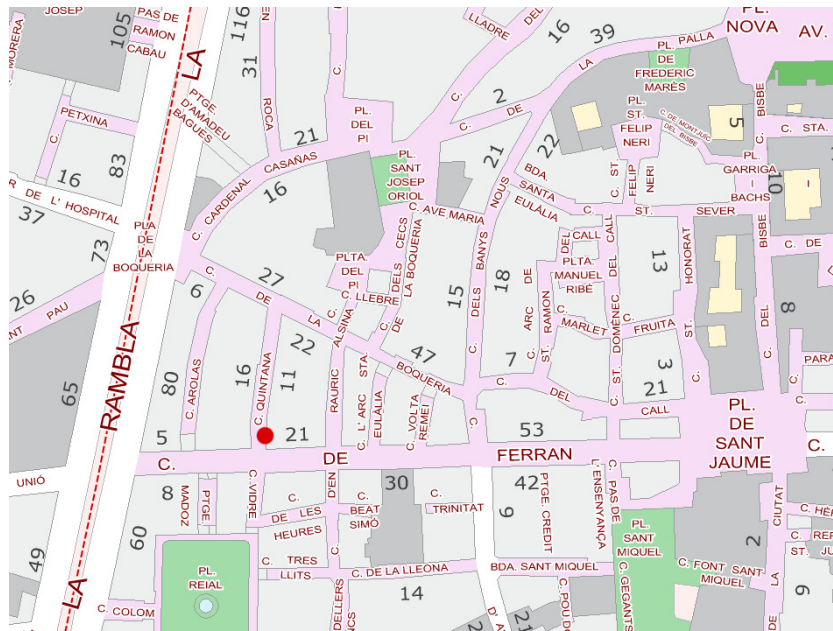
Els treballs han estat realitzats per l'empresa "CODEX-Arqueologia i Patrimoni", sota la direcció de l'arqueòleg Jordi Ardiaca Rodríguez, entre els dies 22 i 26 de febrer del 2010, d'acord amb la corresponent resolució de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya.

El codi d'intervenció donat pel Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de Barcelona ha estat el 023/10.

2. MARC GEOGRÀFIC

L'indret del que és objecte la present intervenció arqueològica està situat al terme municipal de Barcelona, comarca del Barcelonès, al barri Gòtic, del districte de Ciutat Vella, concretament als carrers Quintana 9-11 i Ferran 12-13.

Les coordenades UTM són: E 431083.1875 – N 4581578.875 i l'alçada sobre del nivell del mar a la confluència dels dos carrers esmentats és de 7,00 metres sobre el nivell del mar.

Situació de la rasa al carrer Quintana.

3. ANTECEDENTS HISTÒRICS

La intervenció arqueològica estaria just aprop de la ciutat romana de Barcino, que tenia la consideració de colònia, va ser fundada durant el regnat de l'emperador August (27 aC-14 dC) sobre la plana litoral que hi ha entre el riu Besòs i el riu Llobregat. El nom que rebia era *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*.

La ciutat va ser edificada sobre un turonet anomenat *Mons Taber* (cor de l'actual barri gòtic) seguint les pautes urbanístiques característiques romanes: una planta rectangular amb dos eixos perpendiculars que la travessaven, anomenats *Cardos maximus* (plaça Nova, carrer del Bisbe, carrer de la Ciutat i carrer Regomir) i *Decumanus maximus* (carrer Llibreteria, plaça de Sant Jaume i carrer del Call). Aquests eren els carrers principals de la ciutat i que es creuaven dins del *forum*, centre de poder on es situaven els principals edificis polítics, religiosos i de negocis de Barcino, formant així un espai central rectangular. Avui dia, el *Forum* correspondria a la zona compresa entre la catedral i la plaça de Sant Jaume, que està situada molt a prop d'on s'ha realitzat la intervenció. La resta de carrers s'articulaven a partir de traçar paral·leles de les dues vies principals, delimitant així illes de cases quadrangulars o rectangulars. Un exemple de carrers secundaris, paral·lels al *decumanus*, serien els actuals carrers de Sant Domènec del Call, del Pas de l'Ensenyança, dels Gegants i del Palau, i al del *Cardus*, tindríem el carrer del Bisbe Caçador, de la Pietat, Baixada de Santa Clara, de Sant Sever, Font de Sant Miquel i Baixada de Sant Miquel. Així veiem com la ciutat ha mantingut fossilitzat part del traçat original.

Tot aquest entramat urbà estava emmurallat i tancava una àrea de forma més o menys octogonal, que s'adaptava al relleu del *Taber*. Cal dir que va tenir dos recintes emmurallats, un primer dels quals està datat en el moment de la

fundació de la ciutat (10 aC) i el segon, datat d'època baix imperial, és el que avui dia encara conserva un tram.

Algunes edificacions importants que va tenir *Barcino* foren les termes, ubicades en l'actual plaça Sant Miquel, i el temple d'August, construït sobre el *Mons Taber* per tal d'honorar a l'emperador. D'aquest temple avui dia en queden visibles 4 columnes, situades al carrer Paradís.

El paper estratègic de *Barcino*, punt d'arribada dels grans eixos, del nord i del Mediterrani, va afavorir que la ciutat tingués un gran desenvolupament comercial i econòmic, causant així un augment de la població i per tant una expansió urbanística.

Aquest procés de creixement es va veure frenat quan a principis del segle IV dC, *Barcino* havia relegat a *Tarraco* com a capital de la província romana denominada *Hispania Citerior*. D'aquesta època, encara són visibles les restes de la muralla. Durant aquest segle VI dc s'aniran construint grans *domus* a l'interior de la ciutat. Cal remarcar també que s'han documentat algunes *domus* com la del carrer del Bisbe Caçador, la de Sant Lu, la de Sant Honorat, d'Avinyó i la de la plaça de Sant Miquel, a part de *tabernae* (establiments mercantils) i tallers de rentat i tenyit de teles.

Ja a l'època visigòtica, Barcelona va tenir un gran impuls eclesiàstic cristià. Cal remarcar que a partir d'aquest moment Barcelona, i concretament el que avui és el barri de Ciutat Vella, va anar patint successius canvis urbanístics que van anar esborrant algunes empremtes arqueològiques. Algunes restes que s'han pogut documentar d'aquest període són: un possible palau visigòtic, sota l'actual saló del Tinell i una necròpolis (dels segles VI i VII dC) a l'actual plaça del Rei.

Barcelona mantindrà bastant, en segles posteriors, l'entramat baix imperial romà. Cal dir, però, que ja al segle X, la ciutat ja no podia mantenir-se dins la muralla vella degut al creixent augment de població i va haver d'expansionar-

se fora muralles, creant així els ravalers de la ciutat, que és faran més nombrosos i més bens establerts durant les dues centúries següents.

Ja al segle XIII, Barcelona va tenir un gran impuls econòmic i social donant lloc a la creació de nous barris mercantils, nous convents, hospitals, i a una nova muralla a la zona del que avui dia és la Rambla. Cal destacar també la construcció de la Catedral.

A la Baixa edat mitjana, la ciutat va realitzar millores arquitectòniques, en els recintes emmurallats, a la plaça del Blat, a la de Santa Maria del Mar i a la de Sant Jaume.

Continuant amb la Barcelona medieval, es fa necessari parlar sobre el barri jueu que s'ubicà dins el cor de la ciutat, carregant així, de més història l'indret on està situada la intervenció. Primer de tot, cal dir que el Call jueu de Barcelona estava ubicat a la part occidental de la ciutat romana, corresponent al tros de muralla compresa entre el Portal del Castell Nou i la Porta Bisbal, o sigui entre l'actual carrer de la Boqueria i la plaça Nova. Aquest barri estava encerclat per dues muralles: una d'exterior, la gran muralla del segle IV, i una altra d'interior, aixecada després del segle XIII. Aquesta muralla era feta en forma de mur reforçat amb uns pilars cilíndrics, dels quals se n'han trobat restes sota el Pati dels Tarongers de la Generalitat. El recinte interior s'obria per mitjà d'una porta que donava a l'actual plaça de Sant Jaume. El recinte del Call més antic, el Call Major, se situava entre els carrers de l'Arc de Sant Ramon, Call, Bisbe i Sant Sever. A mitjans del segle XIII va haver d'ampliar-se l'espai geogràfic destinat a la comunitat, i va expandir-se cap als voltants del que és avui l'Església de Sant Jaume, el Call Menor.

Ja en època moderna fins a la primera meitat del segle XIX, no es va modificar el perímetre de la ciutat, encara que, algunes zones de la ciutat van patir transformacions com: la Ciutadella, la Barceloneta i les Rambles. Igualment a la zona que havia sigut l'antiga ciutat romana, hi van construir el palau del

Lloctinent i la casa de l'Ardiaca, així com també el palau de la Generalitat va ser ampliat.

D'altra banda a mitjans del segle XIX l'enderrocament de les muralles medievals i la construcció de l'Eixample, entre altres coses, va comportar un gran canvi urbanístic a Barcelona.

A finals del segle XIX la zona de l'antiga ciutat de *Barcino*, va continuar amb una fervent activitat restauradora i de construcció de nous edificis.

4. METODOLOGIA

El mètode de registre utilitzat ha estat el proposat per E.C. Harris i A. Carandini, mitjançant la identificació de les diferents Unitats Estratigràfiques i la seva posterior documentació gràfica. A més s'ha utilitzat el format de fotografia digital per la presa de les imatges.

El registre planimètric ha consistit en la realització d'una planta i secció a 1:20 de la rasa realitzada. Aquests treballs planimètrics han estat realitzats per l'equip de dibuixants de l'empresa CODEX i seran impresos i entregats en format paper i en format digital.

Per la medició de cotes s'ha utilitzat un teodolit convencional, amb les mesures preses en relació al punt zero absolut, extret del mapa topogràfic de la ciutat de Barcelona, aconseguit de la pàgina web www.guiadebarcelona.com.

Tot el material d'aquesta intervenció s'ha marcat amb el codi 023/10, juntament amb el número de la seva Unitat Estratigràfica i seran lliurats al magatzem del Museu d'Història de Barcelona i pel que fa a les fotografies, aniran identificades amb el mateix codi que la ceràmica.

Amb l'objectiu d'homogeneïtzar les dades obtingudes, s'ha utilitzat un sistema de base de dades utilitzant el programa *FileMaker*, on s'inclouen en cada fitxa els respectius apartats de descripció, documentació i relacions estratigràfiques.

5. TREBALLS REALITZATS

Els treballs realitzats al carrer d'en Quintana 9-11, Ferran 12-13, van consistir en l'obertura d'una rasa per tal de col·locar el cablejat de fibra òptica, de l'empresa Vodafone.

La rasa al carrer d'en Quintana tenia unes dimensions de 22,20 metres de llargada i una amplada de 0,55 metres. La profunditat necessària per passar el cablejat era de 0,40 metres respecte el paviment del carrer.

Vista de l'extracció del paviment de lloses.

Per aquest motiu es va haver d'aixecar el paviment del carrer d'en Quintana, aquest estava fet de rajoles de pedra que presentaven unes dimensions de 0,80 x 0,40 x 0,08 metres. Aquest paviment es trobava a una cota absoluta de 7,10 metres. Un cop aixecades les rajoles necessàries es va documentar per sota d'aquestes un únic estrat compost per sauló. Un cop extret aquest estrat varem poder observar que per sota apareixien diversos serveis, però no es va seguir baixant ja que es va assolir la cota necessària per l'obra.

Aquest va ser l'únic estrat que es va poder documentar en els 0,32 metres que es van haver de baixar per tal de poder col·locar el cablejat de fibra òptica.

Vista de la rasa un cop excavada.

6. CONCLUSIONS

La rasa realitzada als carrers d'en Quintana 9-11 i Ferran 12-13 de Barcelona, per tal de passar el cablejat de fibra òptica, i amb una llargària de 22,20 metres, i una profunditat relativa respecte el nivell de circulació del carrer de 0,40 metres, no va permetre documentar cap estrat o estructura de tipus arqueològic.

Un cop aixecat el paviment del carrer varem trobar un únic estrat de sauló, que un cop extret, va assolir la cota necessària per l'obra.

7. BIBLIOGRAFIA

A.A.V.V (1991): Història de Barcelona, Enciclopèdia Catalana.

A.A.V.V.(1997): Els barris de Barcelona, Enciclopèdia Catalana.

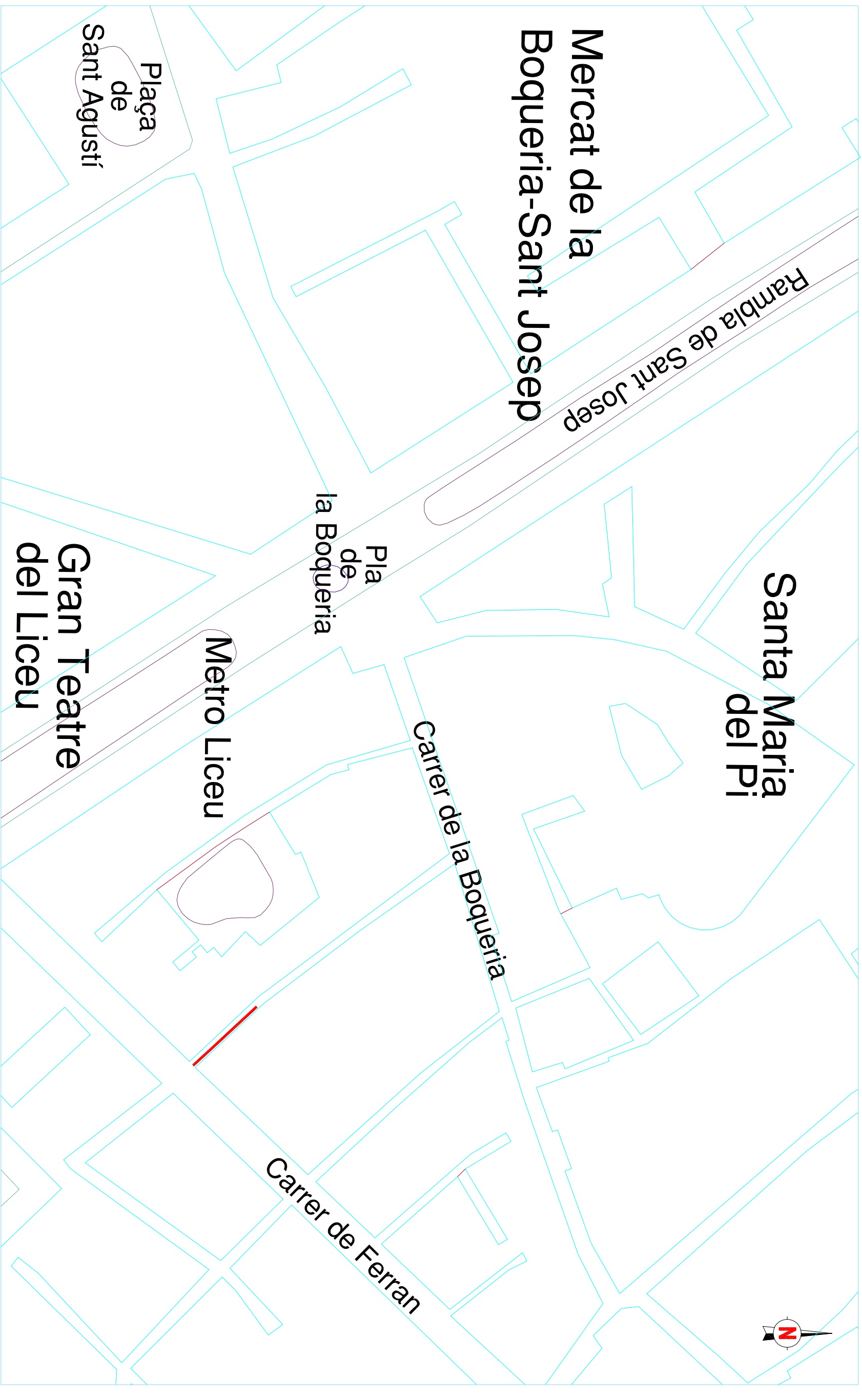
Duran i Sampere A. (1975): Barcelona i la seva història. La formació d'una gran ciutat. Barcelona

Harris, E.C. (1991): Principis d'estratigrafia arqueològica. Editorial Crítica. Barcelona.

PLANIMETRIA

1. Plànol de situació.
2. Plànol de situació.

INVENTARI FOTOGRÀFIC.

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Jordi Ardiaca

AUTORS

Mario Granollers

OCODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

DIN A3 Escala: 1:1000

INTERVENCIÓ

C/ d' En Quintana 9-11, Ferran 12-13 (023/10)
Barcelona (Barcelonès)

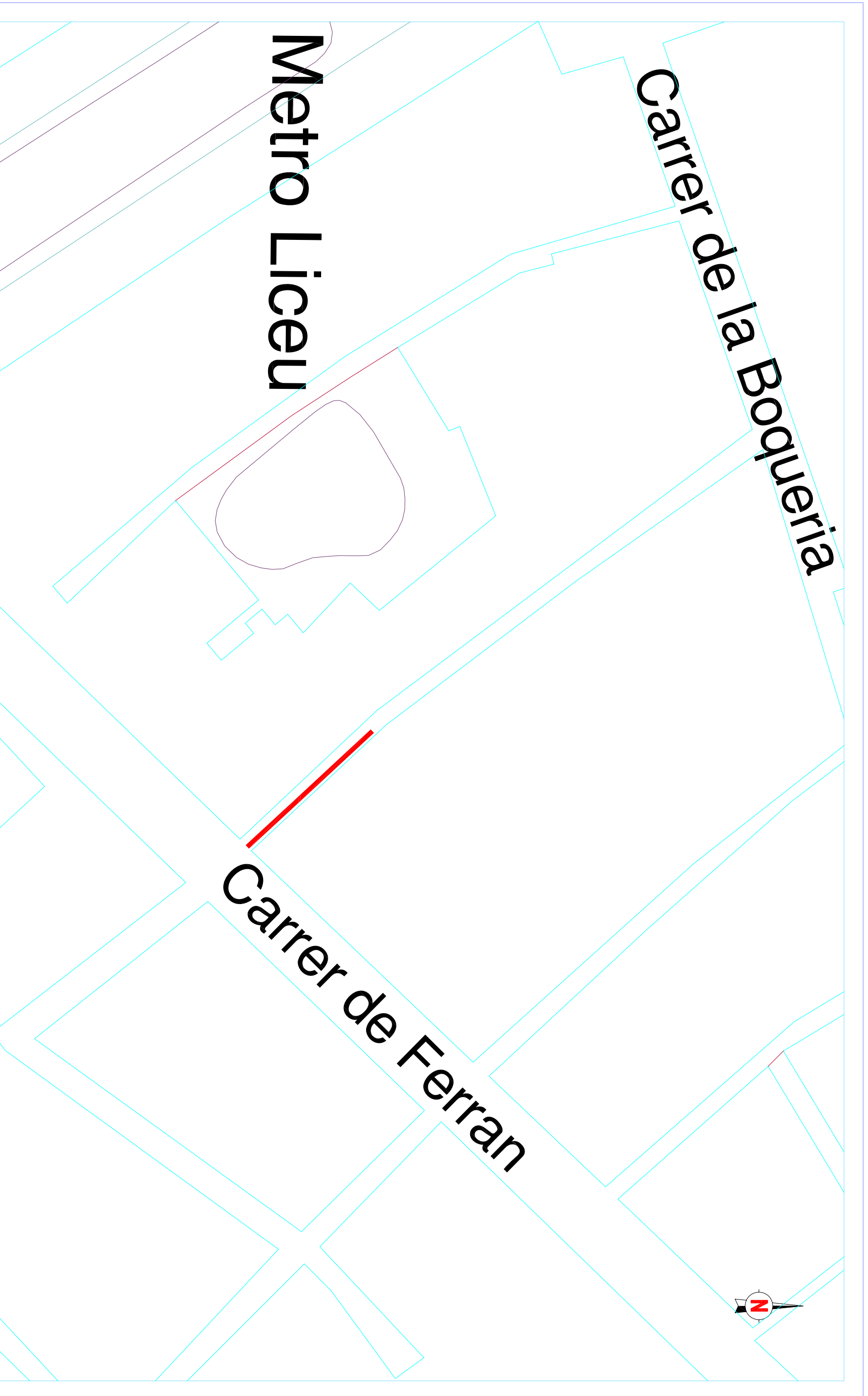
NOM DEL PLÀNOL

Plànol de situació
de la rasa

Núm.

1

Data: Agost 2010

Metro Liceu

Carrer de la Boqueria

Carrer de Ferran

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Jordi Ardiaca

AUTORS

Mario Granollers

DIN A3 Escala: 1:500

INTERVENCIÓ

C/ d' En Quintana 9-11, Ferran 12-13 (023/10)
Barcelona (Barcelonès)

NOM DEL PLÀNOL

Plànol de situació
de la rasa

Núm.

2

Data: Agost 2010

INVENTARI FOTOGRÀFIC

Foto 1: Vista de l'extracció del paviment de lloses.

Foto 2: Vista de la rasa un cop excavada.

Foto 3: Vista de la rasa un cop posats els tubs.